

RLB510: Novopohanství

Kořeny a vývoj současného pohanství ve světě a u nás

Kořeny současného pohanství

Počátky současného pohanství v dnešní podobě – polovina 20. století ve Velké Británii (Wicca, Druidství)

- Ta z okultní obrození 19. století a britských indentitářských hnutí
- Opomíjen širší rámec romantismu

Kořeny současného pohanství

- Romantismus a neoromantismus
- Kontrakultura a hippies
- Okultní obrození, spirituální revoluce a New Age
- „Romantický nacionalismus“ a nacionalismus
- Druidské řády a keltské oživení

Romantismus a neoromantismus

- „Disciplinární zdi“ mezi religionistikou a studiem umění a literatury
- 18./19. století, reakce a rebelie vůči racionalismu osvícenství
- Důraz na individualismus, přírodu a mystiku
- Proti rozumu stavěl často iracionální cit a hledal inspiraci v minulosti
- Manifestuje se i ve 20. a 21. století jako „neoromantismus“
- Ten reaguje na materialismus a naturalismus, který přinesl po romantismu nastoupivší modernismus

Kontrakultura a hippies

- Významnou roli při formování SP, stejně jako mnoha dalších NNH, mělo „kontrakulturní hnutí“ 60. let
- Kontrakultura – všechny případy, kde „normativní systém skupiny obsahuje jako primární element téma konfliktu s hodnotami celé společnosti, kde osobní proměnné jsou přímo zapojeny do rozvoje a udržování skupinových hodnot a kde její normy mohou být pochopeny jen s přihlédnutím ke vztahu skupiny k okolní dominantní kultuře.“ (Yinger, 1960, p. 629, překlad Lužný, 1997)

Kontrakultura a hippies

Po válce výrazné změny v západní společnosti:

- Hospodářský růst, globalizace, nové komunikační technologie, hrozba války mocností, války v Koreji a Vietnamu, svět bipolárně rozdělen, v USA bují rasismus...

>>> v 60. letech vzednutí vlny revolty mládeže proti konzumerismu, válkám a hodnotám svých otců.

V USA beatníci, později hippies – pacifismus, antirasismus, svoboda, sexuální otevřenost, experimentování s drogami, obrana lidských práv, ekologie, feminismus >>> mnohé z těchto myšlenek se promítly i do SP

Okultní obrození, spirituální revoluce a New Age

- Okultní obrození – 19. století – renesance esoterismu, Theosofická společnost, Hermetic Order of the Golden Dawn, Helena Blavatská, Alphonse Luis Constant (Eliphas Lévi), Aleister Crowley...
- „Co se stalo, byl konečný kolaps starého světového řádu, který byl poprvé hrubě napadnut během renesance a reformace. Zrovna když se zdálo, že Doba Rozumu přináší své ovoce v 19. století, objevila se nečekaná reakce proti právě té metodě, která přinesla úspěch, divoký návrat k archaickým formám víry, a mezi inteligencí neblahá koncentrace pověr, které se zdály být pohřbeny...“ (Webb, 1974, pp. 7–8)

Okultní obrození, spirituální revoluce a New Age

- „Moderní magické oživení se odhaluje již přes století. Jako spirituální hnutí zasvěcené oživení esoterické znalosti či *gnose* na Západě, začalo poprvé nabírat spád v posledním desetiletí 19. století, a od té doby zakořenilo po celém světě fascinujícími cestami, přispívalo k založení rozličných esoterických skupin a organizací. Co se ale skutečných historických počátků týče, příběh magického oživení 20. století začíná s Hermetickým řádem Zlatého úsvitu, možná tou nejvlivnější esoterickou organizací moderních dějin. Veškeré moderní okultní perspektivy – včetně Wiccy, spirituality Bohyně a *thelemické* magie Aleistera Crowleyho – dluží Zlatému úsvitu za sesbírání vláken Západní esoterické tradice a iniciaci transformativního procesu, který pokračuje v 21. století.“ (Drury, 2009, p. 13)

Okultní obrození, spirituální revoluce a New Age

- Spirituální revoluce – e.g. Paul Heelas – pátrá v „šedé zóně“ mezi ateisty/agnostiky a aktivními vyznavači tradičních náboženství – od 50. let výrazně narostla – v industriálně-komerčních společnostech jedinci volí mezi náboženstvím a spiritualitou spíše spiritualitu.
- Náboženství definováno „na základě poslušnosti k transcendentnímu božstvu a tradici, která zprostředkovává jeho autoritu.“
 - *Pro boha*
- Spiritualita jako „prožívání posvátného jako imanentního v životě“
 - *Pro život*

Okultní obrození, spirituální revoluce a New Age

- New Age – nejviditelnější špička ledovce spirituální revoluce
- “užitečný zastřešující pojem pokrývající široké spektrum skupin, komunit a sítí, které jsou obecně pokládány za v jistém smyslu rozlišitelné, alespoň co se týče jejich cíle – transformaci lidského vědomí. O této transformaci se věří, že umožní nástup Věku Vodnáře, tedy takového období dějin, kdy bude Slunce o jarní rovnodennosti ve znamení Vodnáře. Pro některé praktikující New Age již tato doba nastala, pro jiné je stále staletí před námi.” (Clark, 2006, p. 22)
- Dnes výrazně vágnější „pigeon-hole“ pro cokoliv, co nepasuje jinam

Okultní obrození, spirituální revoluce a New Age

- Michael York (1995, p. 33): New Age, tak novopohanství jsou manifestacemi západní okultní tradice.
- Helen A. Berger: magie zažila obrození v 60. letech 20. století, kdy se rozvíjela náboženství jako New Age, novopohanství, moderní čarodějnictví, atp., a že ta druhá dvě zmíněná magii otevřeně zahrnují (Berger, 2005, p. 1).
- „Čím více se eklektická forma moderního pohanství vzdaluje od konkrétního geografického či etnického původu, tím více se blíží náboženství New Age s jeho ideologií kosmické harmonie a lidské perfektability, zřetelně zbavené jakékoli konkrétní etnické identity či výrazného smyslu místa či dějin.“ (Strmiska, 2005, p. 20)

Okultní obrození, spirituální revoluce a New Age

To vše souvisí s trendy v náboženství v moderní západní civilizaci:

- Zhruba od poloviny 20. století sledujeme transformaci náboženství a náboženskosti
 - Sekularizační teorie (oblíbená v 50./60. letech) – překonána – náboženství nemizí, ale transformuje se >>> neviditelné náboženství (Luckmann, 1967)
 - V současnosti se hovoří také o *tekutém náboženství* (Taira, 2006; de Groot, 2008) – pevné hranice institucionálního náboženství se „rozpuštějí“, náboženství uhýbá do zákoutí společnosti a stává se téměř nerozeznatelné jako „náboženství“ tradičního modelu.
- Religiozita se zvnitřňuje (privatizuje), stává se individualizovanou a synkretickou

„Romantický nacionalismus“ a nacionalismus

- Nacionalismus byl klíčovou součástí romantismu 19. století
- Zájem o národní historii, rozvoj folklóru (bratři Grimmové...), rozvoj národních jazyků, pátrání po tradicích a zvycích předků
- Koncem 19. století se z romantického nacionalismu vytrácí romantismus a rozvíjí se rasistické a supremacistické ideologie spojené s imperialismem
- Rozvoj etnického novopohanství s nacionalismem přímo spojen – 1907 Německo, 1911 Litva, 1925 Polsko, 1926 Lotyšsko
- V nacistickém Německu hrálo germánské novopohanství v ideologické rovině významnou roli

Druidské řády a keltské oživení

- Předchůdce současného pohanství
- Formují se v Británii v 18. století
- Nejstarší údajně 1717 *The Druid Order* (Toland a Stukeley) – zpochybňováno
- Ještě pochybnější založení *Mount Haemus Grove* Phillipem Brydodem v roce 1245
- Prokazatelně mezi prvními velšská *Druidic society (of Anglesey)* a anglický *Ancient Order of Druids*

Druidské řády a keltské oživení

- Ancient Order of Druids byl „charitativní, mírumilovné bratrstvo, které se, jako skupina, nevměšuje do náboženství a politiky“
- Mnoho druidských řádů má spíše kulturní charakter, mnozí druidové mohou být označeni za příslušníky jistého typu zednářství

Druidské řády a keltské oživení

- Organizace s náboženskou agendou přichází s velšským nacionalistou Edwardem Williamsem (1747-1826), známého pod „bardským“ jménem Iolo Morganwg (či Morgannwg)
- „Vynálezce tradice“
- Tvrdil, že našel rané velšské literární zdroje a tradice učení a znalostí, které údajně vedly přímo k prehistorickým druidům
- Mnohé se současných řádů čerpají inspiraci z děl autorů jako je Morganwg

Druidské řády a keltské oživení

- I pod vlivem Morganwgových děl dochází v 19. a 20. století ke *keltské renesanci*, kdy básníci, spisovatelé a další umělci, především v SZ Evropě, začali ve svých dílech čerpat z keltské tradice
- W. B. Yeats, G. Russel, S. O'Casey...
- V 60. a 70. letech 20. století zjevně pod vlivem kontrakultury se čím dál větší množství pohanů začíná hlásit k druidství a vstupovat do existujících druidských řádů či zakládat nové

Druidské řády a keltské oživení

- 1963, Northfield, Minnesota – studenti Carleton College zakládají řád *The Reformed Druids of North America* (RDNA) jako žert namířený proti nařízení univerzity, že všichni studenti musí navštěvovat bohoslužby
- Mnozí ale v aktivitách RDNA pokračovali i po dostudování
- 1964 odštěpením z *Ancient Druid Order* vzniká *Order of Bards, Ovates and Druids* (OBOD) – dle vlastních slov největší druidská organizace na světě
- 1983 odštěpením z RDNA vzniká *Ár nDraíocht Féin* (ADF) – dle vlastních slov největší *novopohanská* druidská organizace

Stručný vývoj pohanství ve světě

- 1875 – *Theosofická společnost* – Helena Blavatská
 - Starověko-filosoficko-esotericko-mysticko-orientálně-spirituální hnutí
 - HB je do značné míry zodpovědná i za uvedení východních nábožensko-filosofických konceptů do západního světa
 - Sedm ras a sedm podras – značný vliv na árijské hnutí v Německu
- Guido von List (1848-1919) – rakouský okultista, ovlivněn theosofií, jeden z průkopníků ariosofie – germánské pohanství, árijská rasa, runy, svastika, okultismus...
- V celé Evropě se rozvíjí etnické novopohanství – 1907 Německo, 1911 Litva, 1925 Polsko, 1926 Lotyšsko

Stručný vývoj pohanství ve světě

- Margaret Murray (1863-1963) – *The Witch Cult in Western Europe* (1921) >>>
- Gerald Gardner (s přispěním A. Crowleyho? a později Doreen Valiente a dalších >>>
- *Wicca* (40./50. léta 20. století) >>> v 60. letech exportována do USA

ke tarce, ale také dával Čprkovi zakázky. Tak na příklad dal mu namalovat pro blatnický kostel obraz svatého Ondřeje, který vzhudil protesty jak u věřících, tak u samotného faráře, protože Čprka vymaloval

třebnou rodinu palivem ze svého lesa. Ještě v posledních dnech se zasloužil o zvýšení hrobníkova platu za kopání hrobů ve své farnosti, nevěda, že sám bude první, komu hrobník za zvýšený plat hrob vykope.

Ve Spojených státech byla založena pohanská církev bohyně Afrodity

Berlin Katolická mezinárodní tisková agentura oznamuje, že ve Spojených státech byla založena pohanská církev, která byla zasvěcena uctívání Afrodity a velebení pohlaví. Církev byla úředně registrována jako Long Island Church of Aphrodite. Mr. Bolkin, zakladatel Afroditiny církve, prohlásil, že uctívání bohyně Afrodity je pro-

kladem křesťanského náboženství, které „potlačuje žádostivost a vyvíjí ducha“. Pohanské modloslužba koná se před Afroditovým oltářem, na němž před sochou Venuse hoří devět svíci. Před oltářem věřící zpívají písně a žalmy novopohanského zakladatele víry, zatím co svatyně se zahaluje v dým kadidel. K nové církvi se již přihlásilo mnoho věřících.

Ve vatikánských kruzích se zděračňuje, že tuto modloslužbu nutno považovati za považlivý znak dekadence. — Tak i v USA začalo kvést novopohanství.

Shirejte všechny střepey z bílého, polobílého a barevného skla.

ce, kdo čte o tom, s jakým zdatem se koná v Olomouci, Prostějově Litovli a j. Ludmila otevírá nové obzory sociálně-charitní práci a ukazuje také na praktické vzory, které staví všem před oči. „Ludmila“ razí si cestu i tam, kde se o ní dosud málo vědělo. Hodnotný obsah ji nejlépe doporučuje. Administrace je: Olomouc, SA 16. -1-

Stručný vývoj pohanství ve světě

- V USA výrazný rozvoj v 60. letech – založen např. *Church of All Worlds* v roce 1968 registrovaný jako oficiální církev, rozvíjí se ale i zájem o Germánské pohanství a Ásatrú
- Od 70. let pohanství v USA výrazně ovlivněno ekologickým a feministickým hnutím, rozvíjí se tzv. *Goddes spirituality* – vzniká např. tzv. Dianická Wicca
- Od 80. let v USA značné množství festivalů atp. a díky tomu mnoho různých poddruhů Wiccy a novopohanských směrů
- V Evropě od 80. a 90. let, s rozšířením internetu a pádem Sovětského svazu další boom etnického pohanství

Vývoj současného pohanství u nás

- Signifikantní rozvoj až po revoluci, ale jistí „předchůdci“ už na přelomu 18. a 19. století
- *Bratrstvo věrníků nového náboženství slávského* – Karel Slavoj Amerling 1839
- Společenství *Triglav* – 1934
- *První užití pojmu „novopohanství“ v českých médiích* – 16. dubna 1936

zvláště takových, jež by byly v rozporu s demokracií a s parlamentarismem.

Ani snahy po národní církvi, jež se projevíly po převratu, nevycházely z tendencí totalitních, nýbrž spíše z liberalistických. Toto hnutí prožívá dnes již zřejmě odliv. Za to se vřak šíří novopohanství v některých pohraničních krajích mezi československými Němci, zvláště v severních Čechách, kde bylo zjištěno, že existuje „Ludendorffův Tanenberský řád“ jako tajná sekta. Německá katolická mládež se snaží čeliti romantice lomeného kříže katolickou rytířskou romantikou Německého řádu, jenž byl nedávno reformován.

Sudetsko-německá strana se střeží, aby jasně formulovala svoje stanovisko ve vř-

Vývoj současného pohanství u nás

- Za první republiky kvetl hermetismus a díky činnosti spolků jako bylo *Volné sdružení pracovníků okultních* (zal. 1920), o sedm let později transformovanému ve spolek *Universalía*, a díky s ním spjatým osobnostem jako byl Pierre de Lasenic, Jan Kefer, František Kabelák či (později) Milan Nakonečný, bylo veřejnosti zpřístupněno množství magické a hermetické literatury.
- Do roku 1989 však není dohledatelný žádný rozvoj novopohanských struktur

Vývoj současného pohanství u nás

- Po revoluci se objevilo množství literatury, včetně esoterické a novopohanské
- Skutečný boom s příchodem internetu

Zásadní publikace:

- R. Buckland, *Velká kniha čarodějnictví a magie* a.k.a. „Velká modrá“. Česky poprvé 1998
- S. Cunningham, *Keltská přírodní magie – Wicca*. Česky poprvé 2002

Internet:

- *Xchat* – místnosti jako „Magie“ či „Wicca“

Slovanské pohanství u nás

- V současnosti *Rodná víra*, zal. 2000.
- Počátky starší, vznikla spojením již existujícího Rodu Jarovíta a Rodu Mokoše.
- Ve srovnání s jinými slovanskými zeměmi pozoruhodná absence výraznějšího zastoupení slovanského pohanství – v Rusku, Ukrajině, Pobaltí, Polsku či Slovensku je jedno z dominantních či ryze dominantní.

Keltské pohanství u nás

- Fascinace keltstvím u nás silnější než identita slovanská
- Výrazně v kultuře, hudbě, living history
- Např. 1994 – *Keltoi*, 1995 – *Bratrstvo Keltů* (pořádá např. festival keltské kultury Beltine), či *Lugh* (především výtvarné umění)
- Oblibě se ale těší i keltský rekonstrukcionismus a především druidství – např. *Druidové Boiohaema* (2006) či *Druidové Avronelle* (sdružující studenty korespondenčního kurzu OBOD), do nedávna také protoháj ADF *Klan Půlnočního stromu*

Germánské/severské pohanství u nás

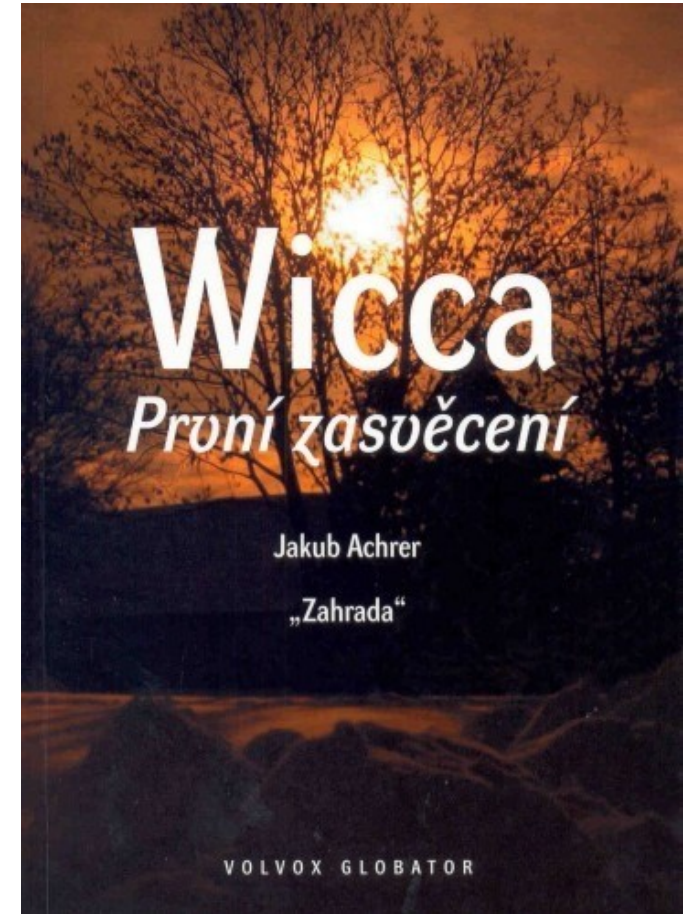
- V českém a slovenském prostředí má kořeny v krajně-pravicové sféře, hnutí skinheads, atp.
- 1998 – *Fraternitas Ulfar* – krátce po vzniku vplynula do >>>
- 1999 – *Heathen Hearts from Boiohaemum* – zanikla 2008
- Dále *Karpatští vlci* či *Dávný obyčej*
- Dnes spíše menší, lokální skupiny
- *Brothrjus Wulfe*

Pohanství římské a egyptské (kemetismus) u nás

- *Nova Roma* (studium a obnova římské kultury, ne nutně náboženské)
- 2007 – *Per džeser achet*

Wicca u nás

- Jakub Achrer a.k.a. Zahrada – první ordinovaný wiccanský kněz a autor první české publikace o Wicce (2005)
- Podobně vlivný také Petr Gilar a.k.a. Eurik – „Eurikovy stránky o magii“ (<http://magie.unas.cz>)

Pohanské organizace u nás

- Od 2006 pobočka *Pagan Federation International* (PFI), 2012 rozkol >>> Česká pohanská společnost (nyní největší)
- PFICZ po krátké době nečinnosti opět funguje
- Bohyně.net
- Pohanský kruh
- Moravské pohanstvo
- Podle SLDB2011 u nás žije 863 pohanů